

Norges største innvandrergruppe: Historien om migrasjon fra Polen til Norge og om andrespråkskorpuset ASK

Av Jon Horgen Friberg og Anne Golden

Fafo Institutt for arbeidslivs- og velferdsstudier og Universitetet i Oslo

Sammendrag

I denne artikkelen¹ gir vi en kortfattet beskrivelse av migrasjon fra Polen til Norge, fra den første fasen med politiske flyktninger på 1980-tallet til den storstilte arbeidsmigrasjonen som fulgte i kjølvannet av EU-utvidelsen i 2004, og som gjorde at polske innvandrere i dag utgjør den klart største av alle innvandrergupper i Norge. Deretter presenterer vi det norske andrespråkskorpuset ASK, et korpus som ble etablert ved Universitetet i Bergen i 2006, med fokus på de polske innvandrerne som har skrevet et utvalg av tekstene. Hensikten er å vise fram personene bak tekstene og plassere denne polske innvandrerguppen inn i en historisk migrasjonskontekst. På denne måten kan vi si noe om det historiske og sosiale forholdet mellom denne gruppen og den bredere befolkningen av polske innvandrere i Norge.

Nøkkelord: *Polsk migrasjon, ASK, innlærerkorpus, Språkprøven, Test i norsk – høyere nivå*

Migrasjon fra Polen til Norge – historisk bakgrunn og kontekst

Polen har en lang historie med emigrasjon. Fra slutten av 1800-tallet utvandret mange fattige bønder fra de østlige delene av Polen i tillegg til jøder

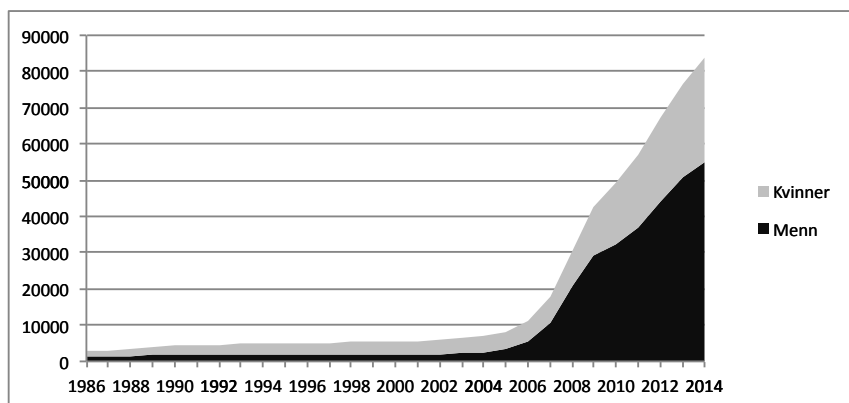
som flyktet fra voldelige pogromer og økende fiendtlighet. Innen 1914 hadde 3,5 millioner forlatt Polen (Iglicka 2001). De fleste reiste til USA (se f.eks. den sosiologiske klassikeren *The Polish peasant in Europe and America*, skrevet av Thomas og Znaniecki og utgitt i perioden 1918–1920), men mange reiste også til andre europeiske land, for eksempel Tyskland, og til Canada og Australia. Mellom de to verdenskrigene forlot ytterligere to millioner mennesker landet, og innen den annen verdenskrig var det etablert sterke transnasjonale bånd mellom Polen og en rekke andre land i Europa og Nord-Amerika, men i liten grad Norge. Under og etter krigen førte massedeportasjoner, flytting av grenser, relokalisering av krigsfanger og tidligere soldater, samt generelt kaos til at store grupper polakker ble boende utenfor Polens grenser (Burrell 2009). Et ukjent, men antakelig relativt lite antall, endte også opp i Norge. Etter den annen verdenskrig fulgte en periode med relativt lite mobilitet ut av Polen. Mellom 1944 og 1989 forsøkte kommunistregimet å begrense emigrasjonen – i det minste blant etniske polakker. Til tross for harde restriksjoner klarte regimet likevel aldri fullstendig å hindre folk i å reise ut, og etter hvert begynte mange å reise til andre land enten illegalt eller under dekke av turistvisum. De reiste ofte på midlertidige basis for å tjene penger gjennom arbeid eller grensehandel (Stola 2010).

Det var imidlertid først etter 1980 at «demningen brast». Økonomisk kaos førte til at stadig flere polakker søkte seg vestover i forsøk på å tjene til livets opphold. Denne perioden kan kalles den første fasen i moderne polsk-norsk migrasjonshistorie. I kjølvannet av Solidarność-opprøret og den militære unntakstilstanden innført av general Jaruzelskis' regime i 1981, måtte titusener av politiske opposisjonelle og dissidenter flykte fra landet. Av disse kom i underkant av et par tusen til Norge. De fikk innvilget asyl som politiske flyktninger, og i 1986 var tallet på innvandrere fra Polen bosatt i Norge 2 688 personer, om lag like mange menn og kvinner. Vi vet lite om hva slags utfordringer de eventuelt møtte, men mye tyder på at de som flyktninger fra den fryktede kommunismen ble relativt godt mottatt i Norge. Mange politiske flyktninger var dessuten høyt utdannede intellektuelle og kunstnere, og de kom i tiden framover til å sette sitt preg på norsk kulturliv og akademia. Flyktningene fra 1980-tallet er i dag godt etablerte i landet.

Kommunismens sammenbrudd i 1989 innevarslet en ny æra også med tanke på migrasjon, og i historien om migrasjon fra Polen til Norge i nyere tid kan dette betegnes som den andre fase. Alle restriksjoner på utreise ble

fjernet, men ingen vest-europeiske land ville lenger ta imot innvandrere fra Polen. I kjølvannet av økonomisk kaos og en sjokkartet omstrukturering i forbindelse med overgangen til markedsøkonomi søkte svært mange polakker seg vestover. Hvor mange er det ingen som vet, siden de fleste endte opp med å jobbe i den uformelle økonomien. Mange land – deriblant Norge – etablerte imidlertid bilaterale avtaler om midlertidig sesongarbeid, særlig i landbruket. Utover på 1990-tallet kom dermed tusenvis av polakker hver sommer for å plukke jordbær og utføre annet arbeid for norske bønder i forbindelse med innhøsting. Å bruke sommerferien på sesongarbeid i vest var vanlig i alle samfunnslag, og det var ikke uvanlig å treffe polske leger og advokater i norske jordbæråkrer på 1990-tallet. Disse fikk imidlertid ikke muligheten til å bosette seg, siden de stort sett kun fikk utstedt korte arbeidstillatelser av inntil tre måneders varighet per år. Mesteparten av migrasjonen mellom Polen og Norge var derfor kortvarig og sirkulær i denne perioden. Mange reiste fram og tilbake flere ganger – det var for eksempel ikke uvanlig å bruke sommerferiene på å tjene litt ekstra i Norge, som et tillegg til ordinær jobb eller studier hjemme i Polen resten av året. Okolski (2001) betegnet dette som «ufullstendig migrasjon», ettersom midlertidig udokumentert og sesongmessig arbeid i vest ble sett på som en del de generelle overlevelsesstrategiene til polske husholdninger, uten at det innebar noen ambisjoner om å bosette seg i vertslandene. Disse migrantene kommer derfor ikke til syne i den norske statistikken over bosatte innvandrere. De spilte likevel en viktig rolle for senere innvandring, ettersom tusenvis av polakker opparbeidet seg nettverk og erfaringer fra Norge gjennom slike midlertidige opphold. Ikke minst var det mange som fikk en «halv fot» innenfor byggebransjen gjennom uformelt oppussingsarbeid og liknende.

Selv om de aller fleste som kom til Norge i denne perioden, aldri bosatte seg her, økte likevel antallet bosatte innvandrere fra Polen i denne perioden, fra 4 269 i 1990 til 6 797 ved inngangen til 2004. Det var i hovedsak kvinner som slo seg ned, og de fleste fikk opphold på bakgrunn av familieetablering, enten ved at de giftet seg med tidligere bosatte polakker i Norge eller gjennom ekteskap med norske menn. Men en del fikk også opphold basert på såkalte spesialist-tillatelser, etter å ha blitt rekruttert til arbeid innen helsevesenet. Særlig sykepleiere ble en periode rekruttert fra Polen, selv om de fleste endte opp med stillinger som hjelpepleiere og ufaglærte assistenter (van Riemsdijk 2006).

Figur 1: Bosatte innvandrere fra Polen, etter kjønn. 1986-2014. Kilde: SSB

Den tredje fasen i den moderne polsk-norske migrasjonshistorien ble innledet 1. mai 2004. Med Polens inntreden i EU ble betingelsene for migrasjon mellom Polen og Norge radikalt endret. Polske borgere fikk gjennom EU-medlemskapet tilgang til det åpne arbeidsmarkedet i hele EØS-området, og innen kort tid skulle Norge vise seg å bli et av de sentrale mottakerlandene i Europa – i hvert fall relativt til folketallet. Riktignok innførte Norge overgangsordninger i forbindelse med EU-utvidelsen som stilte visse krav for å få oppholdstillatelse. Men restriksjonene, som ble avvirket i 2009, la i liten grad demper på tilstrømmingen – som økte kraftig i årene etter 2004. Nå var det i hovedsak menn som kom. I en periode med stor etterspørsel etter arbeidskraft rekrutterte norske arbeidsgivere og bemanningsbyråer titusener av mennesker i Polen. Med et lønnsnivå under en femtedel av det i Norge, ble polske arbeidere en kilde til relativt billig, fleksibel og kompetent arbeidskraft, særlig i bygg og anlegg, verfts- og fiskeindustrien, samt i ulike typer servicearbeid. Den internasjonale finanskrise som rammet store deler av Europa i 2008 og 2009, la en kortvarig demper på tilstrømmingen. Men etter hvert som den utviklet seg til en dyp økonomisk krise i land som Irland, Spania og til dels England, hvor mange polakker allerede hadde reist, framsto Norge, som i liten grad ble berørt av krisa, som et enda mer attraktivt destinasjonsland. I årene etter krisa kom det enda flere til Norge enn tidligere. Ved inngangen til 2004 var det som nevnt 6 797 bosatte innvandrere fra Polen. Ved inngangen til 2014 hadde tallet økt til mer enn

80 000. Innvandringen fra Polen i løpet av disse ti årene utgjorde den største migrasjonsbølgen til Norge noensinne. Selv om mange av de nye arbeidsinnvandrerne i utgangspunktet kom med tanke på midlertidige arbeidsopphold, viste det seg raskt at mange av dem ble boende og etter hvert hentet sine familier til Norge (Friberg 2012). Mens de første arbeidsinnvandrerne som kom etter 2004 gjerne var enslige menn som bodde på brakker eller i midlertidige bosteder og sendte pengene hjem til Polen, er det i dag mer vanlig at hele familier kommer sammen og bosetter seg permanent i Norge. Kjønnfordelingen i den polske innvandrerbefolkningen har derfor endret seg mye i løpet av perioden. I 2004 var to tredjedeler av kvinner. I 2014 var to tredjedeler menn. Men økende familiemigrasjon og bosetting har de siste årene medført at kjønnfordelingen er i ferd med å bli jevnere.

I en befolkning på mer enn 80 000 personer finner man selvfølgelig alle mulige typer mennesker med alle mulig tenkelige bakgrunner. Men de historiske omstendighetene rundt migrasjonsstrømmene fra Polen til Norge har hatt betydning for seleksjonen av migranter, det vil si hvem som har kommet i ulike faser. Dette har også betydning for hva slags språklig bakgrunn de har. Polsk er et relativt homogent språk, noen dialektale forskjeller finnes riktignok, men de er marginaliserte og følgelig høres de knapt i offisielle sammenhenger (se ellers Gabacz, dette nummer). Det er derimot betydelige forskjeller i sosiolekter mellom ulike samfunnslag. Den første generasjonen med polske innvandrere til Norge – flyktningene som kom på 1980-tallet – var høyt utdannede fra den øvre middelklassen. Vi vet mindre om den gruppen som kom i det vi her har kalt «den andre fasen» i den nyere polsk-norske migrasjonshistorien, men mye tyder på at disse hadde en relativt blandet sosioøkonomisk bakgrunn (vi kommer tilbake til denne gruppen i beskrivelsen av personene i ASK-korpuset). Den langt større gruppen arbeidsinnvandrere som har kommet etter 2004, har i hovedsak hatt en litt annerledes bakgrunn. Det at migrasjon fra Polen etter 2004 i stor grad har vært drevet av etterspørsel og rekruttering fra norske arbeidsgivere innenfor et relativt smalt spekter med bransjer, har gjort at flertallet av dem som har kommet etter 2004, har vært folk med yrkesfaglig bakgrunn og erfaring fra arbeid innen bygg, industri, skipsverft og liknende. De aller fleste som har kommet for å jobbe i Norge, har fått arbeid innenfor manuelle yrker og bransjer hvor de ikke har behov for å kunne særlig mye norsk. Dette gjelder både de som har bakgrunn fra samme type yrker i Polen, og de som i utgangspunktet har andre typer utdannings- og yrkesbakgrunn. Å lære seg norsk har derfor vært nøkkelen for mange til å få innpass i et bredere

segment av arbeidsmarkedet enn der hvor språk ikke er avgjørende. Dette gjelder særlig kvinnene, som generelt har mer variert utdannings- og yrkesbakgrunn enn mennene (se Friberg og Eldring 2011). Mange menn har fått arbeid i Norge som tilsvarer det de gjorde i Polen, det vil si bygg og anlegg og industri. Kvinnenes inngangsport til det norske arbeidsmarkedet har – til tross for deres mer varierte fagbakgrunn – i stor grad vært til et ufaglært omsorgs- og servicearbeid. Dermed er det ofte langt større diskrepans mellom kvinnenes bakgrunn og deres yrkesposisjon i Norge. For dem innebærer derfor det å lære seg norsk at det åpner seg muligheter til å få innpass i yrker og næringer som står mer i forhold til deres utdannings- og yrkesbakgrunn. (For mer om arbeidsmigrasjon fra Polen etter 2004, se Friberg 2013).

Andrespråskorpuset ASK

Det norske andrespråskorpuset ASK ble etablert ved Universitetet i Bergen i 2006. Hensikten med korpuset var å legge forholdene bedre til rette for norsk andrespråksforskning ved å gi forskere og studenter tilgang til tekster skrevet av innlærere med ulike morsmål som var samlet inn under like forhold. Dermed ble muligheten for å studere i hvor stor grad andrespråket norsk var påvirket av morsmålet, forbedret. Professor Kari Tenfjord ved daværende Nordisk institutt hadde fra 2003 ledet et prosjekt for å utvikle et innlærerspråskorpus i samarbeid med daværende Aksis (Avdeling for kultur, språk og informasjonsteknologi, Unifob, UiB)² og Norsk språktest. Tekster skrevet på norsk av innlærere med ti forskjellige morsmål ble valgt ut, bearbeidet og lagt inn i et korpus. Ett av morsmålene var polsk. De andre var albansk, engelsk, nederlandsk, russisk, serbokroatisk, somalisk, spansk, tysk og vietnamesisk. Tekstene var fra Norsk Språktest og opprinnelig skrevet i forbindelse med to forskjellige norsktester, *Språkprøven* og *Test i norsk – høyere nivå*. Disse offisielle testene tok innlærerne for å kunne dokumentere norskkunnskapene sine. *Språkprøven* er nå fram til 2014 blitt erstattet med *Norskprøve 3*, og skal tilsvare nivå B1 i *Det felles europeiske rammeverk for språk (Common European Framework of Reference for languages, CEFR)*. *Test i norsk – høyere nivå* tilsvarer nivå B2, og dette nivået kreves for å starte med høyere studier. 100 tekster ble lagt inn i ASK fra hver av språkgruppene på hvert av de to nivåene, alle skrevet av innlærere som hadde bestått testene. I tillegg ble det laget et kontrollkorpus med tekster skrevet av norske voksne med samme oppgavetyper og samme

instrukser om antall ord. Innlærertekstene ble skrevet i perioden 1997 – 2007. Tekstene ble grammatisk annotert ved hjelp av Oslo – Bergen-taggen (Tekstlaboratoriet), og de ble tagget for feil og korrigeret etter visse kriterier (Tenfjord, Hagen og Johansen 2006, Tenfjord, Hagen og Johansen 2009). Dette genererte en korrekt versjon av den samme teksten. Å ha en korrekt versjon i ASK-korpuset har ført til en betraktelig øking i søkemulighetene – ikke bare fordi en dermed også får treff på feilstavede ord, men forskerne kan også søke på utelatelser. Utelatelser er et frekvent trekk i innlærerspråk, men få andre korpus gir muligheter for å fange opp dette. ASK-korpuset har blitt brukt i en rekke studier, både til avhandlinger på ph.d.- og masternivå og i prosjekter utført av andrespråksforskere i Norge, og de fleste undersøkelsene har et tverrspråklig fokus. Dette gjelder også studier av de polske innlærertekstene i korpuset (f.eks. Marczyński 2009, Szymańska 2010, Janik 2010).

I ASK-korpuset er det i tillegg lagt inn en rekke personvariabler: alder, kjønn, landbakgrunn, utdanning, yrke, lengde på oppholdet i Norge, undervisningsomfang og -type, førstespråk og eventuelt andre språk, ferdighetsnivå i engelsk, formålet med å ta testen, bruk av språk i arbeidet og i sosial omgang med nordmenn. Vi har altså muligheten til å undersøke hvilke karakteristika innlærere i korpuset har, ut ifra de personopplysningene de selv har oppgitt. Derfor vil vi presentere de polske innlærerne i ASK-korpuset som gruppe, det vil si se på hvordan de fordeler seg på de ulike variablene som opplysningene er lagt inn i, slik at vi, som forskere – og andre, som lesere – kan få et bilde av den gruppen vi undersøker språket til.³

Hva vet vi om personene i ASK-korpuset

Ikke alle polakker som har kommet til Norge, har valgt å gå på norskkurs eller å ta en test i norsk. Men en del har gjort det, kanskje først og fremst de som har tenkt å bli her en stund eller har ønsket å ta mer utdanning her. Alle fleste tekstene i ASK-korpuset som er skrevet av de polske innlærerne, ble produsert i perioden fra sommeren 1997 til sommeren 2005, de aller fleste i perioden 2000 til 2004, det vil si i en periode hvor andelen polske innvandrere bosatt i Norge økte fra cirka fem tusen til cirka åtte tusen.

At nettopp tekster fra den polske språkgruppen ble valgt ut til korpuset, var ikke tilfeldig, selv om utvelgelsen av den enkelte tekst var det. En av

forskningsoppgavene som korpuset skulle brukes til, var å undersøke hvilken innflytelse morsmålet hadde på innlæringen av norsk. De utvalgte morsmålene skulle derfor være interessante i et slikt perspektiv, det vil si at de skulle være forskjellig fra norsk rent språktypologisk, og de skulle dekke flere ulike språktyper. Siden polsk har et velutviklet aspektsystem – noe norsk ikke har – og bestemthetskategorien – som polsk ikke har – er sentral i norsk, oppfyller polsk nettopp dette ønsket.

Når vi ser på opplysningene gitt av de 100 personene med polsk morsmål som har gått opp til *Språkprøven*, viser det seg at 95 prosent er kvinner, og at gjennomsnittsalderen er 31 år. Det alderssegmentet som har flest deltagere – det består av 39 personer – går fra 25 – 29 år, og strekker vi det fra 25 – 39, får vi med 87 personer. Vi må konkludere med at dette subkorpuset består av forholdsvis unge mennesker. Den yngste deltageren er 19, den eldste er 54.

Oppholdstiden i Norge for rundt trefjerdedeler av testtakerne var på under to år, og 41 personer hadde vært i Norge i mindre enn ett år da de gikk opp til Språkprøven, det vil si de valgte å ta testen ganske tidlig etter ankomst. Bare ni personer hadde vært i Norge i 5 år eller mer. Årsaken til at de avlegger prøven, er først og fremst at de ønsker å kunne dokumentere norskkunnskapene sine, 57 personer oppgir dette. 38 oppgir at de tar testen for å søke arbeid. De fleste – 32 personer – har et helsereelatert yrke, og 15 arbeider i servicenæringen, 13 søker arbeid og 2 studerer. Imidlertid har 28 personer enten ikke oppgitt hva de arbeider med, eller har oppgitt «annet», under rubrikken arbeid. Det vil si at flere av dem som allerede har et arbeid, oppgir også arbeidssøking som årsaken til at de tar testen. Dette betyr sannsynligvis at de ønsker å søke nytt arbeid og anser selv at de har større sjanser når de har bestått en språktest. Ni søker opptak på studier.

Nesten trefjerdedeler hadde universitetsutdannelse og resten hadde videregående skole (med unntak av to deltagere). Dette betyr at utvalget har betydelig høyere utdanningsnivå enn gjennomsnittet av polske innvandrere i Norge hadde på samme tid. I en spørreundersøkelse fra 2010 oppga rundt 30 prosent av kvinnene og 11 prosent av mennene at de hadde høyere utdanning (Friberg og Eldring 2011). 42 personer oppgir at de kan engelsk på begynnernivå eller grunnivå, 18 på et høyere nivå. Resten har oppgitt «ikke noe» eller har ikke svart. Alle – unntatt to personer – oppgir Polen som landbakgrunn, de to andre oppgir Litauen.

Det er først og fremst kommunale kurs som de polske testtakerne har fulgt – trefjerdedeler av dem har svart dette. Noen har oppgitt at de lærte

norsk på videregående her – åtte stykker – eller på grunnskolen for voksne – seks personer. Nesten samtlige av de polske testtakerne har deltatt på norskkurs i mindre enn to år, det vil si 17 personer har gått på norskkurs i mindre enn seks måneder og 44 personer har gått mellom seks og 12 måneder, med andre ord har overvekten – 61 personer – deltatt på norskkurs i mindre enn ett år før testen. Halvparten av testtakerne oppgir at de bruker norsk i fritiden, bare 33 skriver at de bruker norsk på arbeid, men her må det minnes om at det kun er 49 som har oppgitt at de arbeider eller studerer.

En del av tekstene i ASK-korpuset ble re-evaluert av 10 erfarne sensorer for å plassere dem på nivåene som brukes i CEFR. Tekstene skrevet av de polske testtakerne, var blant disse. Re-evalueringen skjedde etter visse prosedyrer, først vurderte alle sensorene 200 av tekstene, det vil si omtrent 15 prosent av alle tekstene. Den vurderingen la grunnlaget for å bedømme sensorpålitelighet og -strenghet. Interreliabiliteten mellom sensorene var høy, noe som forsvarte at resten av tekstene ble delt i to og vurdert av fem sensorer hver (Carlsen 2012). I utgangspunktet antok man at tekstene som var skrevet til *Språkprøven*, var på B1-nivå eller over, siden kravet for å bestå var omtrent på dette nivået. Re-evalueringen viste at 73 av tekstene oppnådde dette nivå, ja, av disse ble til og med 24 tekster plassert på nivå B1/B2 og åtte ble plassert så høyt som på B2-nivået, det vil si det nivået som *Test i norsk - høyere nivå* tilsvare. 27 tekster ble plassert under B1-nivået.

De polske testtakerene i ASK som gikk opp til *Test i norsk – høyere nivå*, hadde omtrent den samme profilen som de som gikk opp til *Språkprøven*. Både kvinneandelen og aldersgjennomsnittet var nesten identiske. De hadde imidlertid et noe mindre aldersspenn, den yngste var 20 og den eldste 46. Samtlige kom fra Polen. Oppholdstiden i Norge var noe lengre, som er naturlig siden de gikk opp til en mer avansert test. Den største gruppen – 32 personer – hadde vært mellom 1 og 2 år i Norge, og totredjedeler av alle hadde vært her inntil 3 år. I denne gruppen var det også en større andel som hadde vært i Norge i fem år eller mer, det vil si 23 personer. Siden denne testen er påkrevd for å kunne søke høyere studier i Norge, er det ikke unaturlig at langt de fleste – 84 personer – oppgir at de har universitetsutdannelse, og to har forskerutdannelse. Resten har videregående skole. De fleste – 55 personer – oppgir også at de tar testen for å dokumentere norskkunnskaper, mange nettopp i kombinasjon med opptak til skole. De ønsker altså å fortsette studiene sine her. I denne gruppen er det ikke så mange som har oppgitt yrke, halvparten skriver «annet» eller ikke noe. Sannsynligvis forbereder denne

gruppen seg til videre studier og arbeider mindre, ni har direkte svart dette. Den største gruppen – 16 personer – oppgir servicenæringer, ellers er det fordelt på flere yrker, bare sju oppgir et helserelatert yrke, av disse er fem sykepleiere. Fem har svart akademisk yrke, ni kontorarbeid.

Halvparten av testtakerne oppgir at de kan engelsk på mellomnivå, med en fjerdedel på grunn-/basisnivå og en fjerdedel på høyere nivå. De fikk også spørsmål om de kunne flere språk, og 15 svarte at de kunne russisk, og sju tysk, ellers var finsk, fransk, spansk, italiensk, latin, tsjekkisk og dansk nevnt av mellom 1 og 3 personer, men så mange som 65 oppgav ikke noe annet språk. Over halvparten oppgir at de har fått undervisning ved et innførings-senter – som nok er kommunalt, men en fjerdedel svarer ikke på spørsmålet.

På spørsmålet om de bruker norsk daglig, svarer omtrent halvparten – 52 personer – positivt, resten har ikke svart. Bare en fjerdedel oppgir at de bruker norsk på jobb, resten har ikke svart, men det var heller ikke så mange som svarte at de hadde jobb.

Da tekstene ble re-evaluert, ble halvparten plassert på forventet nivå, B2, 16 ble satt litt over, det vil si på B2/C1 og fem tekster ble vurdert til C1 nivå. 29 nådde ikke helt opp til forventet nivå, 28 ble vurdert til B1/B2 og én til B1-nivå, det vil si til et nivå som er forventet til *Språkprøven*.

Andelen kvinner i det polske sub-korpuset i ASK viser seg altså å være omtrent 94 prosent og antakelig har mange av dem kommet til Norge i forbindelse med ekteskap, enten med tidligere bosatte polske innvandrere eller med norske menn. Av de som gikk opp til *Språkprøven*, vet vi at 32 prosent arbeidet innenfor helsevesenet. Selv om helsearbeid er en viktig inngangsport til arbeidsmarkedet for mange innvandrede kvinner uavhengig av oppholdsgrunnlag, kan vi anta at noen av disse nettopp kom som arbeidsinnvandrere til helsevesenet og fikk opphold innenfor den såkalte spesialist-kvoten. Så vidt vi vet, er dette en relativt variert gruppe med tanke på utdanning, opphavsregioner og klassebakgrunn i Polen.

Hva kan vi så si oppsummerende om personene med polsk som morsmål som har skrevet tekstene i ASK-korpuset basert på den historiske gjennomgangen av migrasjon fra Polen til Norge? Som vi har sett, representerer de ikke et bredt utvalg av den etter hvert store befolkningen av polakker som bor i Norge. De kommer verken fra den relativt lille, men godt etablerte gruppen flyktninger med bakgrunn fra den øvre akademiske middelklassen i Polen som kom på 1980-tallet, eller den store gruppen mer nyankomne arbeidsinnvandrere som har kommet etter EU-medlemskapet i 2004 og i større grad har bakgrunn fra polsk arbeider- og lavere middelklasse.

Tekstene i korpuset er skrevet hovedsakelig av kvinner med relativt god utdannelse som kom lenge etter at de siste flyktingene ble bosatt, men før strømmen av arbeidsinnvandrere tok til etter 2004, de kom altså i det vi her har kalt den andre fasen i moderne polsk-norsk migrasjonshistorie.

Omfanget og seleksjonen av innvandrere fra Polen til Norge har endret seg betydelig i løpet av det siste tiåret, slik at antall personer som går på norskkurs og presenterer seg for norsktester, er nok i dag av et helt annet omfang, noe som det store antall norskkurs med informasjon på polsk vitner om. Ser vi på statistikkbanken i VOX (Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk) som viser ulike variabler for personer som har gått opp til språkprøvene i 2012 (www.vox.no), finner vi ingen fordeling på morsmål, men vi finner kandidatenes fordeling på kjønn, og i 2012 var det 1450 menn som gikk opp til *Norskprøve 3* (696 bestod prøven, dvs. 48 prosent). Samme år var det 3315 kvinner som gikk opp til *Norskprøve 3* (1790 bestod prøven, dvs. 54 prosent). Det er altså generelt flere kvinner enn menn som går opp til prøven, og det er flere kvinner enn menn som består den. 72 prosent av alle som bestod *Norskprøve 3* i 2012 var kvinner. I hele ASK-korpuset er 71 prosent av tekstene skrevet av kvinner. Selv om det altså generelt er flere kvinner som nå er interessert i eller har mulighet til å ta tester i norsk, er utvalget polske innlærere i ASK-korpuset mer kvinnedominert enn dette og det er også mer kvinnedominert enn i ASK-korpuset totalt.

Noter

- 1 Deler av denne artikkelen har vært gjennomført som del av Fafo og Frischsenterets samarbeidsprosjekt *Kunnskapsutvikling om arbeidsinnvandring*, med støtte fra Arbeids- og sosialdepartementet. Andre deler har vært gjennomført gjennom ordningen Sentre for fremragende forskning, prosjekt nummer 223265.
- 2 Utvikling av ASK-korpuset inngikk i forskningsprosjektet *Parallele korpus*. https://www.forskningsradet.no/prosjektbanken_beta/#/project/158411/no
- 3 Deler av dette ble presentert på konferansen om Nordens språk som andre- og fremmedspråk, (NORDAND 11) i Stockholm i 2103 av Golden, Janik og Ragnhildstveit og var del av det NFR-finansierte prosjektet *ASKeladden*, prosjekt nummer 185964.

Litteratur

- Burrell, Kathy (red.) 2009. *Polish Migration to the UK in the 'New' European Union After 2004*. Aldershot: Ashgate.
- Carlsen, Cecilie 2012. Proficiency Level – a Fuzzy Variable in Computer Learner Corpora. *Applied Linguistics*, xx, s. 1-24.
- Det felles europeiske rammeverket for språk: Læring, undervisning, vurdering. Utdanningsdirektoratet 2011, http://www.udir.no/Upload/Verktoy/5/UDIR_Rammeverk_sept_2011_web.pdf?epslanguage=no (lastet ned 12.des 2014)
- Friberg, Jon Horgen 2013. The Polish worker in Norway. Emerging patterns of migration, employment and incorporation after EU's eastern enlargement. PhD Dissertation. *Fafo-report* 2013:06
- Friberg, Jon Horgen 2012. The stages of migration. From going abroad to settling down: Post-accession Polish migrant workers in Norway. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(10), 1589-1605(17)
- Iglicka, Krystyna 2001. *Poland's Post-War Dynamics of Migration*. Aldershot: Ashgate
- Janik, Marta 2010 *En polakk i norsk fortid. Om feil gjort av polskspråklige norskinnlærere i bruk av perfektum og preteritum*. Adam Mickiewicza Universitet, Polen <http://www.uib.no/fg/askeladden/21593/masteropp-gaver>
- Marczyński, Piotr 2010. *Nominalfrasens struktur i norsk og polsk. En sammenligningsanalyse av strukturen og en korpusbasert analyse av melomspråket til polakker med grunnlag i Norsk andrespråkkorpus (ASK)*. Adama Mickiewicza Universitet, Polen <http://www.uib.no/fb/askeladden/21593/masteropp-gaver>
- Okólski, Marek 2001. 'Incomplete migration: a new form of mobility in Central and Eastern Europe. The case of Polish and Ukrainian migrants', in Wallace, C. and Stola, D. (eds) *Patterns of Migration in Central Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 105–12.
- van Riemsdijk, Micheline 2006. Rekruttering av polske sykepleiere til Norge. Erfaringer og virkninger. *Fafo-notat* 2006:27
- Stola, Dariusz 2010. *Kraj bez wyjścia? Migracje z Polski 1949–1989*. Warszawa: PAN.
- Szymańska, Oliwia 2010. *Konseptualisering av rommet hos polske norskinnlærere - utfordringer og diagnoser. En korpusbasert studie med i og på i fokus*. Doktogradsavhandling ved Adama Mickiewicza Uni-

- versitetet. Polen. <http://www.uib.no/fb/askeladden/22492/doktorgrads-avhandlinger>
- Tekstlaboratoriet. *Om Oslo-Bergen-taggeren*. <http://tekstlab.uio.no/obtny/om-taggeren.html> (lastet ned 12 des. 2014)
- Tenfjord, Kari, Jon Erik Hagen og Hilde Johansen 2006. The hows and whys of coding categories in a learner corpus (or «how and why an error tagged learner corpus is not Ipso facto one big comparative fallacy»). In Thomas D. Baldwin and Larry Selinker: *Interlanguage: Current Thought and Practices* in Rivista di Psicolinguistica Applicata VI, 3, Pisa-Roma. s. 80 – 93
- Tenfjord, Kari, Jon Erik Hagen og Hilde Johansen 2009. Norsk andrespråkskorpus (ASK) – design og metodiske forutsetninger. *NOA Norsk som andrespråk* 25, nr 1 2009 52-81
- Thomas, William Isaac and Florian W. Znaniecki (1918–1920). *The Polish peasant in Europe and America. Monograph of an immigrant group. Vol. 1–2: Chicago: University of Chicago Press. Vol. 3–5: Boston, Mass.: Badger.*

Abstract

The biggest immigration group in Norway.

The history of migration from Poland to Norway and the learner corpus ASK

In this article we give a brief account of migration from Poland to Norway, from the first phase of political refugees in the 1980s to the large-scale labor migration that followed in the wake of EU enlargement in 2004 that made Polish immigrants currently the largest of all immigrant groups in Norway. Subsequently, we present the Norwegian learner corpus (ASK) that was established at the University of Bergen in 2006 with a focus on the selection of texts that were written by Polish immigrants in this corpus. The aim is to place these texts in their historical migration context, and highlight the historical and social relations between people who have written these texts and the wider population of Polish immigrants in Norway.

Key words: *Polish migration, ASK, learner corpus, Norwegian language tests*